

GAZDASÁG & TÁRSADALOM

Journal of Economy & Society

A TARTALOMBÓL:

Varga Norbert

Csángók és husziták a Magyar Királyság periferiáin:
Migráció az aranykorban

Juhász Lajos

Egészségtudatos táplálkozás közgazdasági értelmezése

Lőrinczné Bencze Edit

A válság és a társadalmi konfliktusok összefüggései,
válságmenedzsment Horvátországban

Zsuzsanna Kovács

The cultural 'map' of a micro-region

Vajay Zsuzsanna

Kistérségi szélsőségek Komárom-Esztergom megyében

2014/2

Gazdaság & Társadalom

Journal of Economy & Society

Megjelenik évente négy alkalommal

Főszerkesztő / Editor: Prof. Dr. Székely Csaba DSc

Főszerkesztő helyettes / Deputy Editor: Prof. Dr. Kulcsár László CSc

Szerkesztőbizottság / Associate Editors:

Dr. Székely Csaba DSc, Dr. Fábian Attila PhD, Dr. Joób Márk PhD,
Dr. Kulcsár László Csc, Juhász Zita PhD, Dr. Obádovics Csilla PhD,
Törőné Dr. Dunai Anna PhD.

Szerkesztőségi titkár: Dr. Juhász Zita PhD

Nemzetközi tanácsadó testület / International Advisory Board:

Prof. David L. Brown PhD (Cornell University, USA), Dr. Csaba László DSc (Közép Európai Egyetem, Budapest), Dr. Rechnitzer János DSc (Széchenyi István Egyetem, Győr), Dr. Nigel Swain PhD (School of History, University of Liverpool, UK), Dr. Caleb Southworth PhD (Department of Sociology University of Oregon, USA), Dr. Szirmai Viktória DSc (MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Budapest), Dr. Irena Završ PhD (FH Burgerland University of Applied Sciences).

Közlésre szánt kéziratok / Manuscripts: Kéziratokat kizárólag e-mailen fogadunk, nem őrünk meg, s nem küldünk vissza!

A kéziratok formai és szerkezeti követelményeit illetően lásd a folyóirat hátsó belső borítóját. / We accept APA style only.

A kéziratokat és a közléssel kapcsolatos kérdéseket a következő e-mail címre várjuk:

/ Send manuscripts and letters by e-mail only to: zjuhasz@ktk.nyme.hu

A közlésre elfogadott kéziratok összes szerzői és egyéb joga a kiadóra száll.

/ Acceptance of material for publication presumes transfer of all copyrights to the Publisher.

A kéziratokat két független anonim bíráló értékeli. / Articles are refereed by anonym reviewers before publication.

Ismeretetésre szánt könyveket az alábbi címre várjuk / Send books for review to:

Prof. Kulcsár László

Nyugat-magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Kar
Sopron Erzsébet. u. 9. 9400 Hungary

Web oldal / web page: <http://gt.nyme.hu>

Előfizetés:

Intézményeknek: 2800 Ft./év

Egyéni előfizetés: 1700 Ft./év

Példányonkénti ár: 700 Ft./dupla szám: 1400 Ft.

ISSN 0865 7823

Copyright © 2014 Nyugat – magyarországi Egyetem Kiadó

Gazdaság & Társadalom

6. ÉVFOLYAM

2014.

2. SZÁM

TARTALOM

Table of Contents and Abstracts in English: See page 75

A folyóirat megjelenését a Pallas Athéné Domus Scientiae Alapítvány,
a Nyugat-magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Karán megrendezett
„Makrogazdasági döntések – hálózati szinergiák” nemzetközi tudományos konferencia
támogatója finanszírozta.

TANULMÁNYOK

Csángók és husziták a Magyar Királyság periferiáin: Migráció az aranykorban	3
<i>Varga Norbert</i>	
Egészségtudatos táplálkozás közgazdasági értelmezése	16
<i>Juhász Lajos</i>	
A válság és a társadalmi konfliktusok összefüggései, válságmenedzsment Horvátországban	31
<i>Lőrinczné, Bencze Edit</i>	
The cultural ‘map’ of a micro-region	45
<i>Zsuzsanna Kovács</i>	
Kistérségi szélsőségek Komárom-Esztergom megyében	57
<i>Vajay Zsuzsanna</i>	
KÖNYVISMERTETÉS	69
Globalizáció – válságkezelés – megoldás =”JÓL-LÉT” [Hervainé dr. Szabó Gyöngyvér – Folmeg Márta: <i>Társadalmi válságok, konfliktusok a jól-lét kontextusában</i> Kiadó: Kodolányi János Főiskola Székesfehérvár 2014 332. oldal (ISBN: 978-615-5075-19-3)]	
<i>Kovácsné Henye Livia</i>	
Table of Contents/Abstracts	75

Könyvismertetés

Globalizáció – válságkezelés – megoldás =”JÓL-LÉT”

[Hervainé dr. Szabó Gyöngyvér – Folmeg Márta: Társadalmi válságok, konfliktusok a jól-lét kontextusában Kiadó: Kodolányi János Főiskola Székesfehérvár 2014 332. oldal (ISBN: 978-615-5075-19-3]

Kovácsné Henye Livia PhD hallgató

*Nyugat-magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Kar
Széchenyi István Doktori iskola*

A “Társadalmi válságok, konfliktusok a jól-lét kontextusában” című tanulmánykötet szerkesztője Hervainé dr. Szabó Gyöngyvér és Folmeg Márta. A kiadvány a Támop-4.2.2.A-11/1/KONV-2012-0069 (Társadalmi konfliktusok - Társadalmi jól-lét és biztonság) projekt keretében készült el.

A könyv különös figyelmet fordít a gazdasági és társadalmi egyenlőtlenségekre, a politikai államfelfogások és modellek konfliktusainak, a közbiztonságérzet romlásának, valamint a versengő államfelfogásokból fakadó közpolitikai és szociális paradigmák kiforratlanságának vizsgálatára. A projektben részt vevő szakemberek által - a társadalmak kutatásakor - feltárt eredményeket a könyv 13 fejezetben mutatja be:

Hervainé Szabó Gyöngyvér (Phd, dr. habil., politológus, főiskolai tanár Kodolányi János Főiskola Szociális tanulmányok tanszék): A konfliktusok és társadalmi mozgalmak a jól-lét kontextusában: elméleti és módszertani keretek - a társadalmi mozgalmak kutatása a globalizáció okozta társadalmi konfliktusok a társadalom elitcsoportjainak mobilizációja és a jól-lét problematika, mint mozgalom értelmezése szempontjából vizsgálendő. A társadalmi mobilizáció a globális elitek szintjén, a globális érdekcsoportokban, a társadalmi civil mozgalmakban egyaránt jelen van. A kutatás fő kérdése az, hogy a jól-léti mozgalom milyen típusú mozgalom, a tagjai miként élik meg a részvételt, mi a mozgalom hajtóereje.

Zachar Péter Krisztián (PhD, főiskolai tanár Kodolányi János Főiskola Nemzetközi tanulmányok és Történelmi tanszék): A magyar kamarai rendszer, mint a mezoszféra meghatározó szereplője – a kamarai mozgalmak vizsgálata, az érdekképviseleti munka és a gazdasági-szakmai önkormányzatiság tárgykörének elemzése nemcsak hazai, de nemzetközi szinten is új, mindeddig szűk szakmai körök megmozgató tudományterületnek tekinthető. Azonban a mozgalmak jelenkori hatása és jelentősége – nemcsak a kamarákban érintett csoportok, de az egész társadalom szempontjából – oly mértékű, hogy vizsgálatuk a jól-lét problémák és a válságkezelés kontextusában is immár megkerülhetetlen. A különböző kamarák

a társadalmak mezoszférájában helyezkednek el, az állampolgárok által alkotott mikroszféra és a politikai döntéshozatal makroszférája között. A mezoszféra az intézményekből, képviselői szervekből álló „köztes közeg”, mely átfogja a társadalom egészét vagy annak egyes rétegeit, csoportjait. A szerző írásában igyekszik rámutatni arra, hogy a kamarák által végzett érdekegyeztető és alkalmanként érdekképviselői munka nem elszigetelten, önállóan álló tevékenység, hanem szervesen illeszkedik a társadalmak mindennapjaiba, így a jól-lét előmozdításába.

Remek Éva (PhD, egyetemi docens Kodolányi János Főiskola Nemzetközi tanulmányok és Történelmi tanszék): A nagyvárosok közbiztonsági és szubjektív biztonsági helyzete - különös tekintettel a válság és a jól-lét problémára – a biztonság, amely napjaink egyik legfontosabb problémája, komplexitásából fakadóan szorosan kötődik a konfliktusok és a válságok kialakulásához, kezeléséhez. A konfliktusok eredetével, kialakulásával foglalkozó elméleti irodalom egyszerre használja fel a pszichológia, a filozófia, a szociológia kutatási módszereit és eredményeit, ugyanakkor szerves részét képezi a biztonságtudománynak. Így alkot szerves egészet a témában készített további munkákkal, amelyek a társadalmi konfliktusok, a jól-lét, biztonság, versenyképesség, társadalmi fejlődés kérdéseit vizsgálják az elméletek és a gyakorlati példák tükrében.

Jankó Judit (főiskolai adjunktus Kodolányi János Főiskola Szociális tanulmányok tanszék): Konfliktusok és társadalmi mozgalmak a jól-lét kontextusában: szolgáltatásokat használók mozgalmai – csoportokról, megmozdulásokról, szervezetekről csak a rendszerváltozást követő időszakot vizsgálva érdemes említést tenni, hiszen az azt megelőző szocialista éra alatt olyan helyzet volt, ahol önkéntes részvételről nem lehetett beszélni. A rendszerváltást követően elmondható, hogy a szakszervezetek száma radikálisan csökkent. A „jó társadalom” modelljében egy ember több szervezet tagja is lehet, több fajta civil tevékenységben vesz részt párhuzamosan – ebbe a szakszervezeti tagság éppen úgy beletartozik, mint a szabadidős sporttevékenység és a szociális támogatási szervezetek támogatása. A civil szervezetek és a kormányzat között számos területen és formában jönnek létre együttműködések, amelyek vonatkozhatnak egy konkrét ügyre, programra, rendezvényre is. A szerző a társadalmi mozgalmak és a hagyományos média valamint az internet kapcsolatára is kitér.

Koudela Pál (PhD, főiskolai tanár Kodolányi János Főiskola Nemzetközi tanulmányok és Történelmi tanszék): Konfliktusok és társadalmi mozgalmak a jól-lét kontextusában: migránsok mozgalmi, szabadság- és békemenetek – a megélt életviszonyok mindig a megfelelő környezeti tényezőknek a függvénye, melynek társadalmi referenciája csak akkor lehet, ha vagy időben, vagy térben elérhető ilyen; tehát ha gyors a változás akkor megélhető, ha lassú akkor megszokható. A jól-lét társadalmi feszültségeinek egyik konstruált vetületeként egymás mellé kerültek csoport-jelenségek, mint a szimbólikus tömegmegmozdulások, akár határokat átszelő felvonulások, és a tömegek valóságos lakóhely változtatása: országon

belülre és kívülre. A migráció jól láthatóan mérőmutató is a jól-lét megéltésére, erre klasszikus példákat is mutat a szerző.

Lőrinczné Bencze Edit (PhD, főiskolai tanár Kodolányi János Főiskola Nemzetközi tanulmányok és Történelmi tanszék): Konfliktusok és társadalmi mozgalmak a jól-lét kontextusában: éhséggyaloglások – az új társadalmi mozgalmak képviselői napjainkban már nem forradalmárok, tiltakozásuk nem forradalmi cselekedetekben nyilvánul meg, sokkal gyakorlatiasabbak, megmozdulásaik legtöbbször egy témára koncentrálnak, mint ahogyan ezt az éhséggyaloglások is alátámasztják. A megváltozott társadalmi környezet, az új korszak új válaszokat igényelt, s így jött létre a társadalmi mozgalmak második nemzedéke, melyet a szakirodalom új társadalmi mozgalmaknak (new social movement) titulál. Lényegi elmozdulás abban azonban nem történt, hogy a résztvevők a társadalmi egyenlőtlenségek és a szolidaritás hiányával szemben lépnek fel. A globalizáció egyik fontos következménye a kollektív identitás előtérbe kerülése, s a napjainkban kibontakozó társadalmi mozgalmak ezen megváltozott tartalommal bíró kollektív identitásra épülnek. Igaz a társadalmi mozgalmak igen széles skálán mozognak, mégis elméleti síkon két fő típust különböztetünk meg - proaktív és a reaktív mozgalmat – fogalmazza meg a szerző. A modernkori éhséggyaloglás történelmi előzményei ellenére új típusú tiltakozási forma, számos hagyományos elem felsorakoztatása mellett. A törvényesség keretei között maradó mozgalom jelentősége a kollektív tevékenységben rejlik.

Szokoli Erzsébet (Kodolányi János Főiskola Szociális tanulmányok tanszék): Konfliktusok és társadalmi mozgalmak a jól-lét kontextusában: a kamattartozást felhalmozók mozgalma – a kamattartozást felhalmozók mozgalma feltételezhetően az adóssággal érintett csoportok előre nem várt anyagi lecsúszása, létbizonytalansága miatt erősödött az elmúlt esztendőik során. A háztartások megtakarításai csak részben követték a gazdaságpolitika kanyarulatait. Jellemzően akkor is alacsony volt a megtakarítási hajlandóság, amikor nagyon gyorsan növekedtek a jövedelmek (2002-2008). A 2008-as gazdasági világválságot megelőzően a magyar bankok és pénzügyintézetek is számos olyan intézkedést hoztak, amely megkönnyítette a lakosság hitelezési feltételeit. A PSZÁF adatai szerint több mint százezer ember szerződését már felmondták és még annyian több mint 90 napos elmaradással fizetik hiteleiket. Az adósság problémákkal küzdők szervezetei különböző időben és különböző támogatottsággal jött létre. Az érdekvégyesítés szervezeteként az életre hívott csoportok, közösségek társaságokként, egyesületekként, civil társaságként, szövetségként jegyeztették be magukat, annak érdekében, hogy a hiteleiket fizetni nem tudók részére közösen találják meg a megoldást. A devizahitelesek, kamattartozást felhalmozók problémái egyre nagyobb feszültséget jelentenek, amely probléma ma már túlmutat az egyének megalapozatlan döntésein, hiszen méretei és kezelésének nehézségei miatt kockázatot jelentenek a nemzetgazdaság számára is.

Vizi László Tamás (PhD, főiskolai tanár Kodolányi János Főiskola Nemzetközi tanulmányok és Történelmi tanszék): A trianoni trauma kezelésének 21. századi magyar modellje: a határon átívelő nemzeti önépítés programja – a tanulmány a Nemzeti Összetartozás melletti tanulságtételről szóló 2010. évi XLV. törvényt azzal a céllal kívánja bemutatni, vizsgálni és elemezni, hogy az elfogadott jogszabály alkalmas modellt kínál-e a több mint kilencven éves trianoni trauma kezelésére. Akkor, amikor őszintén szembenézve Trianonnal és következményeivel, június 4-ét nem gyásznappként, hanem az összetartozás napjaként definiálva hirdeti meg a magyar nemzet határok felett magvalósuló újraegyesítését. A törvény egy hosszú kilencven éves küzdelmes folyamat mérőföldkő szerű állomása – mondja a szerző – amely szembenézett Trianon tragédiájával és a belőle fakadó évtizedes nemzeti válsággal, összegezte a zsákutcsás megoldásokat és megoldási alternatívát kínált a magyar nemzet egésze számára.

Simándi Irén (PhD, dr. habil., főiskolai tanár Kodolányi János Főiskola Nemzetközi tanulmányok és Történelmi tanszék): A gazdasági világválság hatása és válságkezelés Magyarországon 1931-1933 – az 1929. októberi gazdasági világválság vetett véget annak, amikor nyugati bankok kölcsönei és üzletemberek hiteleinek egész sora áramlott az országba. Magyarországon a válság leginkább a mezőgazdaságot érintette, azonban a gazdasági válság pénzügyi válsággal is párosult. A válság különösen elmélyült, amikor 1931 nyarát követően a nemzetközi pénzügyi és hitelrendszer összeomlása elérte az országot. A válság megoldásához vezető út nem volt zökkenőmentes. A kormány eredménytelensége miatt az egész országra kiterjedő tüntetéseket, felvonulásokat, sztrájkokat szerveztek. A válság nemzetközi szereplői számára is világos volt, hogy a megoldás új külgazdasági feltételek megteremtése, a mezőgazdasági termékek árgondjainak, valamint a hitelek és kölcsönök problémáinak újragondolása lehet. Az utóbbi esetben kedvező körülmények alakultak az ország számára, mert 1932-ben nemzetközi megállapodás keretében törölték az összes jóvátételi fizetést. 1933-ban mérsékeltek az adós országok kamatfizetési és tőketörlesztési összegeit.

Simon János: Demokrácia és jól-lét – a fejezetben a civil társadalom demokratikus politikai kultúrájának pilléreit elemezte a szerző, történelmi változásaiban és alapvetően tömeg szinten készült közvélemény-kutatási adatokra támaszkodva. A társadalom karakterét és a polgárok politikai viselkedését történelmi változásaiban írta le a négy évtizedes diktatúra és a két évtizedes demokrácia idején. A két évtizedes demokratikus fejlődés is kevés volt, hogy lényeges áttörés történjék a polgári értékek tekintetében. A változások egyértelműek, de kevesek, a polgári értékek gyengék, különösen az intézmények és szervezetek vonatkozásában – bizalom, fontosság, aktivitás tekintetében. Összességében az elmúlt húsz évben a magyar civil társadalom textúrája határozottan növekedett, térben egyre szélesebb körűvé vált, de érzelmileg és intenzitásban megmaradt alacsony szinten.

Hervainé Szabó Gyöngyvér: A gazdasági érdekszervezetek, kamarák, nemzetközi agytrösztök a nemzetközi és gazdasági rendszer problémáiról és a jól-léti megoldási modellekről – a nemzetközi üzleti érdekképviseleti, a szakmai professzionális szervezetek, a globális civil társadalom részévé váló think tank szervezetek a közpolitika alakítás új szereplőivé váltak. Megkerülhetetlenek a pártpolitikák, a kormányzati politikák szempontjából. A 2008 óta tartó gazdasági-, pénzügyi válság a versenyképesség új témáit hozta felszínre, és átrajzolta az állam és piac neoliberais szerepkörét. Új hangsúlyt kaptak a közszolgáltatások, a well-being politika tulajdonképpen nem más, mint az üzlet-, az állam-, a társadalmi szolidaritás új kereteinek kialakítása, a jóléti rendszer értelmezhetővé alakítása a posztfordista társadalomban, a globális Észak és a globális Dél átalakuló viszonylataiban.

Hervainé Szabó Gyöngyvér: A globális jól-léti rezsim, mint a konfliktuskezelés elméleti kerete – a konfliktusok értelmezése ma már több szinten történik. Az egyén, a család szintjén másrészt a szervezetek szintjén, a munkahelyi konfliktusok folyamatában. A globális társadalmi problémák és konfliktusok napjainkban szinte minden területen összekapcsolódtak a jól-léti narratívákkal. A jól-léti modell egyértelműen az új szociálpolitikák által meghatározott, kiemelt eleme a szociális befektetés, az alkalmassá tétel, a képessé tevő állam feladatainak globális szintű rendezése.

Szilágyi István (dr. habil. DSc, egyetemi tanár, Pécsi Tudomány Egyetem, Politikai Földrajzi, Fejlődési és Regionális Tanulmányok Tanszék): Összegzés-társadalmi válságok, konfliktusok a jól-lét kontextusában – a jól-lét és a versenyképesség problematika szempontjából nemzetközi szinten a konfliktusok több forrásból fakadnak. Ezek legfontosabb megnyilvánulási formái a következők: - a gazdasági fejlődés dominanciája a nemzetközi rendszerben, a humán fejlődés háttérbe szorítása, az emberarcú globalizáció hiánya; - a tőkés gazdaság ciklikus fejlődése és pénzügyi krízisei által okozott feszültségek; - a nemzetközi fejlődés egyenlőtlen volta, a nemzetközi fejlesztés problémái; - a migráció és társadalmi következményeinek hatása a fejletlen és fejlett országokban; - az interkulturális együttélés, identitás, a migráns társadalmi közösségek problémái, transznacionális kisebbségi társadalmak kialakulása; - a globalizáció és a foglalkoztatás kérdései; - az erőszakos és a mesterségesen is táplált konfliktusok és az igazságtalan békeszerződések által okozott problémák; - a klímaváltozás következtében gyakorivá váló természeti katasztrófák hatásai az érintett lakossági csoportok jól-létére;

- a globális szociálpolitika kérdései, vitái, problémái a nemzetközi rendszerben. A napjainkat is sújtó, immár több éve húzódo gazdasági válság irányította rá a témával foglalkozók figyelmét annak a kérdésnek a kutatására, hogy milyen modelljei léteznek Európában az első világháború után egyre hangsúlyosabb kérdéssé váló gazdasági-, szociális és társadalmi érdekegyeztetés, érdekkiegyenlítés, illetve érdekérvényesítés folyamatának. Mivel Magyarország is a globalizált világ része, annak egyik szereplője és színtere, a globális, és az integrációs szint hazánkban

is új konfliktus-területeket nyit föl. A globalizáció ugyanakkor az új társadalmi mozgalmak nemzetközivé válását is elősegítette. A pályázat keretében készült tanulmányokra összességében az interdiszciplinaritás, az interdiszciplináris szemléletmód a jellemző. A szerzők eredményesen alkalmazzák az objektivitásra épülő innovatív elemzés kvantitív és kvalitatív módszereit és technikáit, széles körben használható kutatási eredményeket tár az olvasó felé, mind a kutatók, mind az oktatók, hallgatók körében. A könyvben számos olyan vizsgálati eredményt találhatunk, amely a politikusok számára is tanulságos és megfontolandó lehet.